

Юшкевич Ю. С. Демократизація як складова реформування системи української освіти / Ю. С. Юшкевич // Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції «Освіта та соціалізація особистості». – Одеса : ДЗ «ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2016. – С. 133-136.

Юшкевич Ю. С.

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Інтеграція України в європейський соціокультурний простір характеризується початком процесу демократизації політичної системи нашої країни, що, у свою чергу, передбачає реалізацію демократичних цінностей в усіх сферах суспільного життя, зокрема в системі освіти. Зміна ціннісних домінант, обумовлена розвитком суспільства, детермінує відповідну ціннісну переорієнтацію і в освітньому просторі. Так, демократизація освіти являє собою процес реформування освіти, що ґрунтується на демократичних засадах та «передбачає децентралізацію, регіоналізацію в управлінні освітою, автономізацію навчально-виховних закладів у вирішенні основних питань діяльності, поширення альтернативних навчально-виховних закладів, перехід до державно-громадської системи управління освітою, співробітництво учитель-учень, викладач-студент у навчально-виховному процесі» [1, с. 85].

Слід зазначити, що проблема демократизації освіти є достатньо широкою та неоднозначною у своєму вирішенні. Так, помилковим буде розгляд цього процесу лише у ракурсі управління освітньою галуззю у цілому. Більш проблематичним, на наш погляд, є питання демократизації управління окремим навчальним закладом, що передбачає декілька напрямів розвитку. Демократизація освітнього простору вищого навчального закладу, в першу чергу, вимагає реалізації прав і свобод студентства, що знаходить свій вираз у можливості самостійного вибору дисциплін для вивчення та формування індивідуального графіку відвідування занять; здійснення особистісно

орієнтованої форми навчання, що покликана сприяти реалізації творчого потенціалу кожного учасника навчального процесу, завдяки збільшенню індивідуально-консультативної форми роботи викладача зі студентами як альтернативного варіанту традиційним колективним формам навчання – лекціям та семінарам і застосуванню інноваційних методик проведення занять.

Іншою стороною цього процесу є обов'язкова демократизація управлінської діяльності його керівників, викладацького та студентського колективів, формування демократичного стилю керівництва, що передбачає аналіз керівниками закладу стану викладання, рівня знань, умінь і навичок, з дотриманням принципу гуманності під час спілкування з викладачами та удосконалення форм, методів і стилю роботи керівника закладу та його заступників на засадах відповідальності з усуненням бюрократизму. Метою демократизації управління закладом освіти є підвищення відповідальності кожного члена колективу за доручену справу [4, с. 400].

Таким чином, основною цінністю та ціллю демократичної форми організації навчального процесу виступає свобода. Децентралізація, що є складовою загального процесу демократизації освіти «дає підстави для підвищення рівня індивідуальної свободи кожного викладача і науково-освітнього закладу від нав'язаних форм зовнішньої оцінки. Вона передбачає значну професійну автономію, тобто кожен науковець або викладач не повинен підлягати регулярній перевірці іншими. Але з іншого боку, вона вимагає впровадження професійним співтовариством своїх власних стандартів професійної поведінки і певних моніторингових процедур, які повинні актуалізувати рівень конструктивної педагогічної взаємодії» [3, с. 235].

Слід зазначити, що межею свободи кожного окремого індивіду, так би мовити «платою» за неї, виступає особиста відповідальність. При цьому детермінованість сучасної моральності вище окресленими чинниками розвитку зумовила трансформацію змісту цієї морально-етичної цінності. Виходячи з дискурсивно трансформованої універсалістської етики, можна констатувати необхідність переходу на макро- та мікрорівнях взаємовідносин від

монологічної до дискурс-етичної відповідальності, що знайшло своє відображення в двох контрарних моделях відповідальності. Різниця між ними полягає в тому, що монологічний зміст цієї цінності, який яскраво проявився у патерналізмі тоталітарних режимів, розділивши людей на так би мовити відповідальних та таких, що позбавлені цієї якості, передбачає відповідальність особистості «за» свої вчинки. Цей тип, основу якого складають традиційне гіпертрофоване піклування про оточуючих та відповідні добродійності, базується на конвенційному етосі. Діалогічна ж форма, що реалізується через відповідальність «перед» іншими людьми, групами та всім соціумом у цілому забезпечується демократичним механізмом дискурсивної етики. Це колективна відповідальність зрілих особистостей, які, спираючись на принцип справедливості, прагнуть узгодити інтереси та досягти консенсусу на основі діалогу [2, с. 21-24].

На жаль, слід констатувати, що у сучасній системі освіти переважає скоріше тоталітарно-демократична форма організації, що являє собою лише імітацію демократичної лінії розвитку яка в реальності має достатньо недемократичний зміст. Тому, можна зробити висновок, що перед сучасною Україною постає надскладне завдання – запровадити демократичні форми в усіх галузях життєдіяльності нашого суспільства, в першу чергу, у системі освіти, яка виступає одним із найважливіших інструментів демократизації.

Література:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. — К. : Либідь, 1997. — 376 с.
2. Єрмоленко А. М. Монологічна та дискурс-етична моделі відповідальності у суспільстві за доби реконструкції / Анатолій Миколайович Єрмоленко // Цінності громадянського суспільства і моральний вибір : український досвід. — К. : Етна-1. — 2006. — С. 13-31.
3. Кринець Л. В. Децентралізація влади у контексті науково-освітнього простору / Л. В. Кринець // Гуманітарний вісник. Збірник наукових праць Запорізької державної інженерної академії. — 2016. — Випуск 64. — С. 227-241.
4. Маргуліна Л. В. Демократизація освіти : український історичний досвід і сучасність / Л. В. Маргуліна // Гілея : науковий вісник : зб. наук. пр. — 2011. — Вип. 43. — С. 397–404.